

Paminklo A. Smetonai konkursui
Projekto devizas „2ETAS“
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

„A. Smetonos diplomatiškumas, kompromisiškumas ir pragmatiškumas daugiausia lėmė, kad 1917 m. pabaigoje Vokietija leido Vilniuje sušaukti Lietuvių konferenciją ir joje išrinkti Lietuvos Tarybą, kuri, savo ruožtu pripažindama A. Smetonos lyderystę, išrinko jį savo pirmininku. Lietuvos Tarybos išrinkimas reiškė, kad (...) Lietuva, lietuvių tauta vėl turi politinį institutą, reprezentuojantį jos suverenitetą. Būtent lietuvių tautos Lietuvos Tarybai suteiktas suvereniteto mandatas bei A. Smetonos diplomatiškas vadovavimas Tarybai ir lėmė, kad Lietuvos Taryba (...) paskelbė atkurianti nepriklausomą Lietuvos valstybę su sostine Vilniuje.“

dr. A. Kasparavičius

„A. Smetona tampa žymiu lietuvių lyderiu nuo 1905 m. Didžiojo Vilniaus Seimo iki 1920 m. Vedęs išbajorę Sofiją Chodakauskaitę 1904 m., su šeima gyveno Vilniuje, dirbo advokato padėjėju, vėliau Žemės banke ir įsitraukė į lietuvių visuomeninę veiklą; verčia (P. Vileišio paskatintas) knygeles į lietuvių kalbą, dalyvauja Lietuvių demokratų partijos (LDP) renginiuose ir keliuose jos suvažiavimuose, kartu su žmona pamėgsta meno saviveiklą. Jų namai tampa daugelio to meto Vilniaus veikėjų susirinkimų, susitikimų vieta.“

prof. A. Eidintas

Kuriant paminklo projektą, buvo keliamas klausimas, kaip vizualinėmis priemonėmis atskleisti turtingą ir sudėtingą A. Smetonos asmenybę bei veiklą. Viso ūgio figūros vaizdavimo buvo atsisakyta tiek dėl komplikotos vietos, tiek dėl palyginti siauro intelektualinio interpretavimo lauko. Sunku įsivaizduoti paminklą oficialiai istorinei asmenybei be portreto, todėl natūraliai kilo mintis vystyti tradicinį biusto variantą. Šiuo atveju, priešingai negu vaizduojant visą figūrą, portretams galima parinkti didesnę mastelį, tokiu būdu veido bruožus padaryti labiau atpažįstamus, lengviau skaitomus ir daugiau dėmesio skirti portretų psichologijai. Buvo pasirinkta vertikali kompozicija su labiau išreikštu priekiniu fasadu. Tiek istoriniame, tiek dabartiniame kontekste norėjosi deramai įverinti ir S. Smetonienės nuopelnus Lietuvai, tuo labiau, kad istorijoje A. Smetona su žmona tapo ir pirma oficialia pirmąja pora. Todėl kompozicija papildyta antru portretu – tokiu būdu sukuriama simetriška struktūra ir praplečiamos paminklo valdomos ervės ribos. Projektą vystant toliau, ekspresyvia lipdymo maniera būtų siekiama sukurti kuo įtaigesnį pirmosios poros psichologinį portretą. Paminklo kompozicinė schema turi nuorodą į architektūrinę struktūrą. Naudojamos kartinės detalės ne tik turi simbolinę prasmę, bet ir sukuria apimtinę skulptūrą, į bendrą kompozicinę schemą įtraukdamos ir šoninius fasadus; taip pat gana didelę priekinę plokštumą sudalina vertikalios ritmo elementais. Tokiu būdu išvengiama griozdiško įspūdžio, o paminklas darniai įsilieja į aplinką, derėdamas prie aplinkinių pastatų fasadų.

Paminklui parinkta sudėtinga vieta – siaura ir ilga pereinama erdvė, atraminėmis sienomis išilgai suformuotas reljefas ir vizualiai aktyvi aplinka didele dalimi nulėmė projekto sprendinius. Pasirinkta vertikalios stačiakampio struktūra nekliudo pėsčiųjų srautams, o priekinis fasadas patraukia dėmesį. Projektuojant kilo mintis išnaudoti suformuotą reljefą – vietoj esamos atraminės sienos įrengti fasadinius laiptus, sukuriant atvirą pakeltą plotą paminklo vizualiniam skaitymui. Paminklas patraukiamas šiek tiek gilyn, priešais suformuojama reprezentacinė erdvė. Nuo vizualiai agresyvaus fono paminklas atitveriamas želdinių juosta. Pagrindinės paminklo apžvalgos ašys projektuojamos nuo Gedimino prospekto pusės, fasadas paveikus ir matomas tęstiniame maršrute.

Siekiant kuo didesnio paminklo integravimo į esamą aplinką, naudojamos ilgaamžės ir įprastos tam tikslui medžiagos: bronzos – portretams, o granitas – skulptūros postamentui. Didelės šlifutuoto granito plokštumos gali būti derinamos su natūralaus akmens paviršiaus intarpais. Tekstas gali būti komponuojamas priekinėje postamento dalyje arba ant atskirų detalių, kurios atsirastų tvarkant aplinką. Aikštės-prieigų prie paminklo medžiagos taip pat numatytos ilgaamžės ir tradicinės. Aikštės formavimui siūloma minimali invazija į jau susiformavusią infrastruktūrą. Perkeliama tik parodinė vitrina. Siūloma

palikti plotą lauko kavinės įrengimui ten kur ji yra dabar, tuo „nenumarinant“ aikštės, kas dažnai atsitinka ją įmemorialinus. Vietoje dabar esančios, buvusį pastatą žyminčios želdynų „klombos“ siūlome įrengti bučerduoto granito pakopas (72,59 kv. m.), paliekant tik du buvusio gėlyno fragmentus, kurie tarsi įrėmintų naujus laiptus. Laiptų vieta ir forma atliks tą pačią nugriauto statini „žymėjimo“ paskirtį, kaip ir dabar esantis mažosios architektūros elementas. Aikštė formuojama iš tos pačios rūšies deginto granito plokščių (65,48 kv. m.). Paminklo pastatymo vieta pabrėžiama reljefiniu bruco grindiniu (16,45 kv. m.). Numatomas santūrus paminklo apšvietimas nuo grindinio, panaudojant jame sumontuotus prožektorius, kurie komponuojami bruco ir granito sandūrose iš abiejų monumento pusių. Taip pat numatomas juostinis LED apšvietimas dviejų dangų susikirtimo linijoje. Siūlomas tarpukario stiliaus parko suoliukų įrengimas šiaurinėje naujai formuojamos aikštės dalyje. Paminklo prieigos savo sprendiniais nekonkuruoja su monumento skulptūriniu akcentu, pabrėžia jo svarbą ir padeda sutelkti dėmesį būtent į jį, tuo pačiu sukuria patogią erdvę miestiečiams ir miesto svečiams pagerbti monumente įamžintus asmenis.

Projektuojamos teritorijos ir paminklinio objekto rodikliai

Tvarkoma teritorija – 174,93 kv. m.

Kitų dangų plotas (154,52 kv. m.):

    Bučerduoto granito pakopos – 72,59 kv. m.

    Deginto granito plokščių danga – 65,48 kv. m.

    Reljefinis bruco grindinys – 16,45 kv. m.

Apželdintas plotas – 20.36 kv. m.

Skulptūros aukštis – 3,6 m. nuo grindinio.

Paminklo A. Smetonai projekto sąmata

EUR

1	Paminklo modelio M 1:2 sukūrimas (postamento modelis, portretiniai modeliai (2 vnt.))	3000
	Portretų (2 vnt.) modelių M 1:1 sukūrimas	6000
	Portretų atliejimas iš bronzos (2 vnt., formų nuėmimas, vaško paruošimas, liedinimas, apdirbimas, autorinė priežiūra)	27000
	Granitinio postamento gamyba (medžiaga, blokų paruošimas, apdorojimas, šlifavimas, autorinė priežiūra)	36000
	Pamatų įrengimas	6000
	Paminklo montavimas	5000
	Administracinės išlaidos	17500
2	Aikštės techninio projekto parengimas	12000
	Dangų, laiptų įrengimas, gerbūvio sutvarkymas (tikslinamas parengus techninį projektą)	120000
	Administracinės išlaidos	17500
VISO įskaitant PVM		250000